

541(11)

Games of Motšepa's tribe

J.C. Maloka

b

1/8

0-1b

Dipapadi, (Dithaloko).

K34/75

Taodiso.

1 Banna meralokong ya bona mathomo ba topa maswikana ba a diyu xore ke batho xomme ba axa dintlwana ka mabu mo fase, ba tseya leswika le lengwe ba re ke papaxe baana, le lengwe ba re ke mmaxe baana. Xomme ba tseya a mang ba a reya xore ke bana ba basimanyana le ba banenyana, xona fao ba a ralosa ba dutsi ba ba boledisa ba re ka xabo mokete ba utswa ka xobo mokete ba lowana. Xona fao u tla hwetsa ba etswa kudumela ba re tsuu! Ba dutse ba tsea ba ka ntlong e la ba tsea ba e ya ba xo ela. Wa xopolelwang

2 boloi a sumiswa byona. Wa xopolelwang xo utswa a sumiswa xo utswa. Bangwe ba elwa makufa ba bethana ba baka monna, bangwe ba ile go disa dikxomo xoba dipudi nokeng, xoba kxonyeng. Thaloko e byalo ba e bitsa xore re ya xo ralosa bo-mokete, xoba re ya xo ralosa banana, ke thaloko ya banenyana. E yona e ralosa ke ba baxolo le ba banyenyana ke thaloko e bose kudu xobane u tla hwetsa ba ekisa mekwa ka moka ya banna le basadi. Xo lema, matsema, dintwa, maruo, bodiidi, ba di swanthesa xona moo.

2. Tsa basimanyana bona ba lopa metsopa ba dia dikxomo le batho, dilei, dikloi, ba axa masaka, ba dia mexoma. Batho bao ba moraxa (ba letsopa) ba pana dipholo, ba ba lekanya ka mesomo ka moka yo e dirwaxo ke motho. Bona ba bopa banna le basimanyana feela, xa ba bope mosadi xoba ngwanenyana. Xape le bona banenyana xe ba ax boopa ka motsopa (moraxa) xa ba ke ba bopa monna xoba mosimanyana u ka hwetsa batho bana ba motsopa ba

3 betha nthswa ba lwiswa. Xomme yo wa xaxe a fenywang u tla hwetsa a nyamile xona fao dikxomong tsa moraxa le bathong ba moraxa xo tla ba le dinkxwetc.

Xo banenyana ba bona ba tla lekanywa ka xo dila le xo rwala motsexa e bupilweng ka moraxa.

3. E ngwe thaloko ya banenyana ba keta diketo xe ba diya diketo ba epa moletjina fase, ba thsela maswikana a dithokolwana ba le babedi xoba xo fihla bothselela. Xomme ba tla re xe ba thoma o mongwe a re ke tseeso mongwe a re ke tsoxong la mokete, mongwe le ena a diya byale ba bolela ka xolatelana xona fao. Pa keta ba fana sebaka. Xomme yo a rexo xe ba e tswa a salela, ba tla mosa ba thala methalo mo letsoxong langlele mongwe le mongwe o thala methalo e meraro a re o mothalo o mong ke bokobe, mongwe ke nama, mongwe ke moro. Eyale ba tla mosoba ba epela ba soma byale .....

4. Mothalong o mongwe le mongwe ba epela ba re notho we-e-e. Sa maloba re ile re xo botsa sa maloba wa xwenyaxwenya sa maloba, ba epela byale e mongwe le e mongwe a mosoba mebila e meraro, yo e thadilweng letsoxong lax axe. Ka xo riyalo ke xore o saletse xona fao leema o tla nama a thoma sa xaxe. Ke yona thaloko ya diketo.

4. E ngwe thalilo ya banenyana ba diya dithai e mong le e mong o diya mokxobo o mobotse wa maxakaobye a kxethilweng a bewa ka makxethe xo tlwe ke dithai. Xomme yo a salelang xe ba be yakanya, banana bao ba bona o tla ponya ba tseya e mong le e mong o tla topa leo a leratang xomme ba tla a fihla ka xare xa a bona, ba re xo ena ba re ponyoloxa o tsebe, byale o tla ponyoloxa a lebelela mokxobong o mong le o mong xore a tsebe ao e leng a xaxwe. Xomme yo xo tsibang xaxe o tla ponya le ena a diwa byale xaeba o tsibile xo bona ka moka xo tla ponya yo xo tsibilweng xaxe mafelalong le ena a dirwa byale, tsona di thewa ke basimanyana le banenyana xoba basimane ka xosele nanenyana ka xosele.

5. O mong wa basimane ke moruba ba epa mela e mene e mong le o mong e lesome le melete e mene, xoba lesome le e mebedi

molete o mong le o mong xo lokelwa maswikana a mabedi, xo sala melete e mebedi e sa lokelwe selo, xomme yo a kxonang o tla fetsa tsa yo a thwang le ena moruba, xape batho ba ba moruba xa ba thata xo xatlana ka dithuba ba lwe byale ka batho ba dikarata ke tsona dithaloko tsa xo raloka ba dutsi.

6. E nwe thaloko ke letle basimanyana le banenyana ba re xe ngwedi o taxa ba kxobokane ke moka ba tla re a re xaxeng Letle ba thala mothale o dukuluxang mokxorong, ba ba ka xare xa ona. La aroxana hlopha tse pedi ba bangwe ba dula fase ba thwethwa ka maoto ba swareletse fase ka matsoxo bale ba emeng ba tla thsaba tao ba baraka ba thwethwa. Xomme xe ba raxa e mongwe o a dula xo fihlela ba ba feleletsa, bona ba dula bale ba ema, byale byale.

6 7. Le leng letle ba re ke thselole, lona ba ometsa fase ka diyatla wa swarelelang fase ke moka ba namele ba ema ka moka ola a dula fase ba a thsaba a thwethwa a e tee a ba raka ba epela ba re, thselole o diwara o diyang, thselole o di swara o diyang, ba epela byale ba thsaba, xona fao xe a raxa mongwe wa dula a mo raxaxisa byale byale xo fihlela ba felelela yo a salelang xe ba mo raxa o wa dula bale ba ema ka moka, oo o diya ke basimanyana le banenyana.

8. Ya banenyana feela ke mpya, ba tseya mexwete ba e photha xomme mongwe a le swara ka moo lengwe a le swara ka mo. Xomme o mong a tsena moxare a taboxa ba dukulusa lenti leo le etla ka fase xa maoto le ka xodimo xa hlooxo a taboxa ba hufula, tsona mpya tseo di taboxa ka mekwwa e fapaneng, ngwe ba re xe a tsene ka xare a taboxa ba ne ba re, lesedi le-e-e, la xa Maboya-ka-tswetla, Maboya ke mosimane, wa e-e-le Maboya ke mosimane, wa e-ele mosimane wa dikxomo.

7 9. Lengwe ba re le kwala le kwala, le kwala e le wele,
mmamose wa xa Madisa le kwala e le wele seapola motho lepeka
le kwala e le wele, motho a sala a ponoka lekwala e le wele.

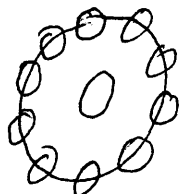
10. E ngwe ba re mobeke, moleele silang matsoku, baxora ba
ngwana wa kxosi silang matsoku, re tla tsoxa re sepela silang
matsoku. Ba epela ba sepela ba hufula mpyaeo le ena a taboxa a
sepela

11. Ngwe ba taboxa ba rakana mongwe ba re ke ngwetsi mongwe ba
re ke mmatswale yo ba reng ke ngwetsi o eta pele a taboxa a thsaaba
matswale a taboxa a mo raka ba epela ba re ngwetsi thsaba mmatswale,
thsaba, thsaba ngwetsi thsaba mmatswale.

12. E ngwe ba nganga lenti ba re ke noka e tletse, ba le
taboxa ba epela ba re lepelle letleetse, la moxadi wa mabutswa, xone
fao ba feela ba phaxamesa lenti leo ba re noka e ya kokomoxa,
xo xong ba mo hufula ha mo wisa ba re o tserwe ke noka.

8 13. Moxongwe ba kak rakana ba neana bokoti xo tla tswa banenyar
ba mose wa mmoto o mongwe ba ya xo hlakana le ba bangwe ba a rakana,
ba neana bokoti le ba mose wa mmoto o mongwe. Xomme ba tla
hlwa ba rakana letsatsi ka moka, xe ba bang ba newa xomme ba palelwa
xo swara bale ba ba neya, xo tla thwe ba letse le bokoti xape bona
bao ba ka se we pelo, xosasa ba tla hlwa ba iphile maatla xore
le bona ba nexe bao, ba lale naso, xape xe bale ba phadisa ba kano
swana le maabane, ouwe moraloko o bitswa bokoti, ba tla re ba
neana bokoti.

14. O mongwe ke Phole. Xomme ba tla tseya masila ba a tata
nkxokolwana byale ka football. Xomme ba diya lesaka leo xo lona
xo tla axwa dintlwana mo xodimo xa mothalo e ngwe ntlwana e tla ba
xare, xomme phole e e tla bethwa ka diatla
moxong e ka bethelwa xodimo, xe e bethelwa
xodimo batho ba tla ema ka mo xare xa lesaka
ka moka xa bona xomme wa bethang o tla ema ka mo xare xa molete

wa xare o mong o tla ba a swere phole a le ka mo lesakeng a beletsa
 mmethi a leng ka moleteng xe a beetha o tla e bethela xodimo, etswe
 9 ba tla ba ba le hlopha tse pedi. Se seng e le sa xabo yo a swereng
 phole se seng sa xabo wa bethang xona iao o tla re xo betha bale
 ba itukiseditse xo ekama xe e boya xodimo xa ba se ba e kama e wele
 fase ola o tla tswa xoo wa xare a thsaba a tsena mola meleteng ya
 matheko ola yaba o bile o e topile o itukiseditse xore a mmethi
 xe a etswa ka moleteng, o mong xoya xomong yaba o beletsa e mong
 a e betha a thsaba a latela moxaxabo ola a tswa xo ola molete a thx
 thsabela xo o mong a hutelela ola moxong xe a betsa phole e, a kano
 ometsa a sa e betse a dutse a lebeletse yola xe a etswa a e ya
 xoo mong ~~hutelela~~ ~~ola~~ xore a mmethi xe a ka mmethi wa dula, ba
 re o hwile o mmolale. Xe a mo phositse bale bana ba kitina
 ba etswa ka xo e ntlo ba e ya ka xo ye. Xomme o tla no ba
 beletsa byale byale ba thsaba xe ba fetsa melete ba ya xo tsena
 xo ola wa xare xe ba ka felelela ba se se ba t bethwa ba tla no
 beletswa xe ese xe bale ba ka ekama xomme bale ba thoma ba
 beletswa le bona ba itukisetse xo ekama xoba bale ba beletswang
 10 ba bethwa ka mokabale ba tseyo lexato la xo bethelwa, o mo moraloko
 o bitswa phole, ba re re ya xo betha phole.

15. O mong ke mantlwane. Banenyana ba motse o tee ba baxolo
 le ba ka fase xa bona ba axa dintlo ka maswika byale ka xe batswadi
 ba bona ba diya. Ba nama ba tseyo bana ba motse ba banyenyane
 basimane, ba disang le ba matswele, (ba sa anyang) le banenyana
 ba setseng ba hlalefile le ba banyenyana le ba matswele o mong
 le o mong o tla ba le bana ba xaxe a re ke le tswetse le botse
 bo mmabeno, xonafao ba tla nyaka metsexana ya xo kxa metse le
 dipitsana tsa xo apexa bana ba motho o tee baka se tswalwe ke motho
 o tee ba banthsaxana ba ka mpya ba thika ngwana o tee atswalwe ke
 batho babedi.

11

Xape motho a e tee a tswala bana ba babedi xo fihla bohlano feela
 gaeba ba tswala bane xoba ba hlano ba tla diya byale ka moka
 xore ba re xe ba apeisa ba fetse se tee ka xore xe ba apeya
 ba bupula ditloo ba apeya ba ya xo tseya dixwana tsa bona ba tla
 ba ba solela ba tseya ba ya xoja ka xae le yo a se seng a hlwa a
 kxonaxo ja ba tla sola ba isa ka xaabo mmaxe a mo je-a mothepe
 yo a bitswang Mosadi lehono, ka xoba a le kaxa xaxe o tla apeya
 tsa xaxe dijo pitsa tsa ditloo xoba sefuru, hong ka lwapeng labo
 ngwana e mong yo a mo tswetseng ba tla mmitisa xore a tle a tseye
 ditloo xoba mafodi xoba maraka xoba dihloidi.

Seo seo ba ka nong xo mmiletsa sona dijong tsa lehlabula,
 o tla no tseya lwapeng le lengwe le le lengwe leo a tswetseng
 ngwana wa lona. Xomme xe ba feleletse ke moka xo fedile xa ba sa
 apeisa ke ka baka leo ba tswalang bana ba xo lekana ka palo.
 Xore moraloko ona o re xe o feela o fele tsatsi le tee mongwe a
 se ke a re nna ba ka xa se ba hlwa ba felelela, ka xabo sekete xa
 se ka ya xo tsea dikapeisa, tsatsi leuwe ba feleletsang le
 moraloko wa mantlwane o fedile.

12

16. Kxwele. Xo betha kxwele ba tseya lesapo la hlako ya
 kxomo lela mo malokolong a khuru ba le betla xabotse, xomme la
 bitswa kxwele, xona fao bathepa ba motse o mong ba tla tswa ba
 ya xo xahlana le ba motse o mong, xe ba thoma xo e betha ba tswela
 ba betlile dithokana tsa xo betha kxwele xe ba fihla ba tla tseya
 kxole ela ba kxobakanthsa mabyana bae ba beya xodimo xa ona ba
 ema ba e letela xe e bethwa. Etse xona fao ba bangwe ba k nec
 moo baswanetseng xo bethela xona ba bangwe byale xe ba lokele
 mothepe wa matla o tla e re ka thokana ela ya xaxe a e re rwa!
 Xe e re fer-r-r-r-re ba tlo re xara moraxo xa e yona ba e baka
 ba bangwe ba bethela fao ba kxethileng bangwe le bona byale ba
 e baka ba tla hlwa ba xerema tsatsi le, ka moka, etse xona fao ba
 tla ba thadile methalo yo hanosang xo yona, ba ba nosaxo ba tla
 bala xore ba nositse xakea, mohlomong xa e le dixaka ka moka ba

13 ba ka hlwa ba phenxisana letsatsi ka moka xo fihla le sobela
 xose xwa ba lebaka nosang mohlomong ba kano nosa kaxo lekana
 xoba ba fitana nako e ngwe le e ngwe xe kxwele e nwa ba hlaba
 masata a thabo ba ba nositseng. Xape kxwele mohlomong e ka no
 betha ke mathari le bathepa xo thwe xe le ka bona moraloko wa
 kxwele o wele letsebe xore ngwaxa oo xo tla ba le mabele (khora)
 ke moraloko o moxolo o s anang le bokoti, ke ya mosexare.

17. Xo kxethana. O mongwe moraloko ke xo kxetha, ba tla re
 ka ngwedi wa letopa nta ba kxobakana ka kxorong ba thepa le ma-
 soxana. Xomme bathepa ba tla lokelela ka kwa fase ba kwatame ka
 matolo, xomme masoxana a dula ka kwa tletlolo ba lokeletse,
 xomme ba tla nyaka lehalaka ba le swara ba re ke ngwana. Xomme
 mothepa o mong o tla tswa kwa bathepeng a sepela ka matolo a
 a lokile xodimo a tsama a pikitla hlaka lela ba rexo ke ngwana
 ba dutse ba epela ba re, korare, motetekwane, x korare mma o ile
 14 a mpotsa korare a re tsela o tseye ya xodimo korare, ya fase
 e nee mathoka korare, a sepela ka matolo a ya kwa masoxaneng,
 xe a fihla xo bona o tla sepela le bona ka tsela ela a tsitsinkela
 yeo a mo ratang ka xoba a be a tseba xoba ke ya xo fa mang? Xe
 a mmone a namile o beya ngwana yola xo ena, etse xona fao e tla
 ba kosa e tlo xane ba dutsi ba epela yo a swerexo ngwana a fela a
 hlabelela a re: Korare motetekwane korare mma o ile a mpotsa
 korare a re tsela o tseye ya xodimo korare ya fase e nee mathoka
 korare kosa ya tswela pele ba epela byale. Etse lesoxana le le
 kxethilweng lona le duo em a la sepela ka maoto xe le isa ngwana
 kua bathepeng. O tlano fihla a fa mothepa e mong xore a thome
 leeto la xo ya xo kxetha. Kosa e xe ba dumetsa ba tla fela ba re,
 motetekwane korare metetekwane. Mola mohlabeledi a re korare
 motetekwane korare mma o ile a mpotsa korare a re tsela o tseye

15 ya xodimo korare ya fase e nee mathoka korare.

O mong moraloko ke ona, banenyana ba tla dukuloxa ke xore ba diya lesaka le lexolo ba swarane ka xonetsana ka matsoxo, ba tla kxetha ba babedi mongwe ba re ke mmaxe ngwana, mongwe ba re ke molwedi wa ngwana. Xomme yo e leng mmaxe ngwana o tla tseya phatiyana a khunama a ekisa xo lema ba re o ile masemong etse ola ba rexo ke molwedi wa ngwana a tla etiya eo a silang ngwana xona fao molwedi ke mokxadi leina la xaxe ena a le xona ka mo xare xa lenaka motho o tla hlaba mokxosi a re mmaxe o tla re moxomana ola nyaba a kitima a ya ka mola xae e leng ka mola lesa eng a tsama a re thsanke remmone mmamokxadi a le botoboto, ngwana kxolo a le botoboto. Ba dutsi ba rakana ba etswa ba tsena xona ka moo lesakeng ba tswa ba tsena ba epela byale. Xe a mo swere xo fedile xo tla thoma bangwe nyale byale.

END. 5 541